

ANNA-LISA HELLE:

MOSES ----- EGYPTIERN ?

"ATT FRÄNKÄNNA ETT FOLK DEN MAN, SOM DET PRISAR SOM DEN STÖRSTE AV SINA SÖNER, ÄR INTE NÅGOT SOM MAN GÖR GÄRNA ELLER I DRÅDRAPPET, SÄRSKILT INTE OM MAN SJÄLV TILLHÖR DETTA FOLK. MEN INTET FÖREDÖME KAN FÖRLEDA EN ATT SÄTTA FÖRMENTA NATIONELLA INTRESSEN HÖGRE ÄN SANNINGEN, OCH MAN BÖR JU OCKSÅ KUNNA VÄNTA ATT UTFORSKANDET AV FAKTISKA FÖRHÅLLET SKALL BIDRA TILL ATT ÖKA VÅRA INSIKTER."

SIGMUND FREUD

BERÄTTELSENA OM MOSE LIV OCH VERK FÖRELIGGER I 2-5 MOSEBOK. EN DEL AV DE DÄR SAMMANFÖRDA KÄLLORNA GÖR DET OVISST HUR MYCKET AV DET, SOM DÄR BERÄTTAS, ÅTERGER EN HISTORISK VERKLIGHET.

SOM HISTORISKA FAKTA BETRAKTAS, ATT MOSES FÖDDES I EGYPTEN, ATT HAN PÅ GRUND AV ETT DRÅP MÅSTE FLY TILL TRAKTEN AV SINAI, ATT HAN DÄR GIFTE SIG MED DOTTERN TILL EN MIDIANITISK PRÄST VID NAMN JETRO OCH MED HENNE HAFT TVÅ SÖNER, ATT HAN SEDERMERA ÅTERVÄNT TILL EGYPTEN OCH FÖRT DET JUDISKA FOLKET UT UR EGYPTEN, ATT HAN MED FOLKET DRÖJT EN LÄNGRE TID VID SINAI OCH KADES OCH ATT HAN DÖTT ÖSTER OM JORDAN, UTAN ATT FÅTT FÖRA ISRAELS DÄRN IN I DET EGENTLIGA KANAAN.

BETYDELSEN AV MOSE VERK LIGGER INTE I FÖRSTA HAND DÄRI, ATT HAN GAV HEDRÉERNA ETT STÖRRE ELLER MINDRE ANTAL LAGAR ANGÅENDE KULTEN, DEN SOCIALA SAMLEVNADEN MM UTAN I ATT HAN FÖRMEDELDE ETT NYTT FÖRHÅLLANDE MELLAN MÄNNISKAN OCH HENNES GUD, SOM TOG SIG UTTRYCK I DEN S.K. MONOTEISTISKA RELIGIONEN, ENGÜDERI.

DET ÄR KLART ATT MOSES UPPFOSTRÄDES VID FARAOS HOV DÄR HAN FICK UNDERVISNING I EN RAD VETENSKAPER, I VILKA EGYPTIERN VAR MÄSTARE, SÅSOM BL.A. MATEMATIK, KEMI OCH ASTRONOMI. SOM STATSMAN OCH SOLDAT TYCKS HAN GJORT BETYDANDE INSATSER. JOSEFUS BERÄTTAR, ATT UNDER MOSE UNGDOM TRÄNGDE ETIOPIERN IN I EGYPTEN OCH HOTADE MEMFIS. VID DETTA TILLFÄLLE UTNÄMNDEN MOSES TILL DEFÄLHAVARE ÖVER DE KUNGLIGA TRUPPERNA, TILLINTETGJORDE FIENDEN, INTOG DERAS FÖRNÄMSTA STAD, MEROE, OCH ÅTERVÄNDE SOM SEGRARE TILL EGYPTEN.

EFTERSOM HAN TILLBRINGADE EN STOR DEL AV SITT LIV I DETTA LAND LIGGER DET NÄRA TILL HANDS ATT ANTA, ATT DET MÅSTE FINNAS ETT SAMBAND MED DEN AV MOSES TILLSKRIVNA JUDISKA RELIGIONEN OCH DEN EGYPTISKA.

MEN EFTERSOM DEN FÖRSTNÄMNDNA ÄR MONOTEISM OCH DET I DEN ANDRA FÖREKOMMER EN NÄSTAN OÖVERSKÅDLIG RAD AV GUDAR AV VÄXLANDE RANG OCH HÄRKOMST, VERKAR DET INTE TROLIGT ATT NÅGOT SÅDANT SAMBAND SKULLE KUNNA FINNAS. VID ETT DJUPARE STUDIUM KAN MAN DOCK FINNA EN MÖJLIGHET ATT PÅVISA ATT DEN RELIGION MOSES GAV JUDARNA MÅSTE VARIT EN EGYPTISK RELIGION - OM OCKSÅ INTE DEN EGYPTISKA.

DET FÖRSTA MAN BÖRJAR INTRESSERA SIG FÖR VID DETTA STUDIUM AV DEN MÄRKLIGA MOSESGESTALTEN ÄR HANS NAMN - MOSES - SOM PÅ HEBREISKA HETER MOSCHE.

VARIFRÅN KOMMER DETTA NAMN OCH VAD BETYDER DET? I BIDELEN BERÄTTAS SOM BEKANT, ATT BARNET SOM BLIVIT UTSATT I NILEN RÄDDAS AV EN EGYPTISK PRINSESSA OCH AV HENNE FÅTT DETTA NAMN MED MOTIVERINGEN "TY UR VATTNET HAR JAG DRAGIT UPP HONOM." MEN ÄR DENNA FÖRKLARING TILLRÄCKLIG? DÄROM TVISTAR DE LÄRDE. FÖRFATTARE I "JÜDISCHES LEXIKON", GRUNDAT AV HERLITZ OCH KIRSCHNER, FÖRKLARAR:

"NAMNETS BIBLISKA TYDNING ÄR FOLKETYMOLOGI, MED VILKEN REDAN DEN AKTIVA HEBREISKA FORMEN - MOSCHE KAN PÅ SIN HÖJD BETYDA UPPDRAGAREN - INTE KAN FÅS ATT STÄMMA."

FREUD ANSER ATT DET FÖR DET FÖRSTA ÄR MENINGSLÖST ATT TILLSKRIVA EN EGYPTISK PRINSESSA EN HEBREISK HÄRLEDNING AV NAMNET, OCH FÖR DET ANDRA ATT DET VATTEN VARUR BARNET DROGS UPP MED ALL SANNOLIKHET INTE VAR NILENS VATTEN. NÄR DET GÄLLER OMSTÄNDIGHETERNA KRING MOSE FÖDELSE KANSKE MAN FÖR ÖVRIGT RÖR SIG HELT PÅ MYTERNAS OMRÅDE. "NÄSTAN ALLA BETYDANDE KULTURFOLK HA UTRUSTAT SINA HJÄLTARS FÖDELSE- OCH UNGDOMSHISTORIA MED FANTASTISKA DRAG, VILKAS FÖRDLUFFANDE INDÖRDES LIKHET, JA, DELVIS ORDAGRANNA ÖVERENS-

STÄMMELSE SEDAN LÄNGE VARIT KÄND OCH FÖRVÄNAT MÅNGA FORSKARE," SÄGER O. RANK MED RÄTTA I EN LITEN SKRIFT MED TITELN "MYTEN OM HJÄLTENS FÖDELSE."

ATT NAMNET MOSES HAR EGYPTISK HÄRSTAMNING HAR SEDAN LÄNGE ANTAGITS AV EN RAD OLIKA FORSKARE. HÄROM SKRIVER T.EX. J.H. BREASTED I THE DAWN OF CONSCIENCE. "MOSES ÄR HELT ENKELT DET EGYPTISKA ORDET "MOSE", SOM BETYDER BARN, OCH UTGÖR EN FÖRKORTNING AV FULLSTÄNDIGARE NAMNFORMER SÅSOM AMON-MOSE, D.V.S. AMON-BARN, ELLER PTAH-MOSE, PTAH-BARN, VILKA NAMN I SIN TUR ÅTER UTGÖRA FÖRKORTNINGAR AV LÄNGRE SATSER, AMON / HAR SKÄNKTT ETT / BARN, ELLER PTAH / HAR SKÄNKTT ETT / BARN O.S.V. NAMNET "BARN" BLEV SNART EN BEKVÄM ERSÄTTNING FÖR DET OMSTÄNDLIGA FULLSTÄNDIGA NAMNET, OCH NAMNFORMEN "MOSE" ÅTERFINNS INTE SÄLLAN PÅ EGYPTISKA MINNESMÄRKEN. MOSE FAR HADE SÄKERLIGEN GETT SIN SON ETT NAMN SAMMANSATT MED PTAH ELLER AMON, OCH TILL DAGLIGT BRUK DORTFÖLL SÅ SMÅNINGOM DETTA GUDSNAMN, SÅ ATT SONEN TILL SLUT HELT ENKELT KALLADES "MOSE". S'-ET I SLUTET PÅ NAMNET MOSES HÄRSTAMMAR FRÅN DEN GREKISKA ÖVERSÄTTNINGEN AV GAMLA TESTAMENTET. DET HÖR INTE HELLER TILL HEDREISKAN, DÄR NAMNET LYDER "MOSCHE."

HÄR KAN MAN JU OCKSÅ PÅMINNNA OM DE ANALOGA, FRÅN GUDAR HÄRLEDDA NAMN, SOM ÅTERFINNS I LISTAN ÖVER DE EGYPTISKA KONUNGARNA, SÅSOM AH-MOSE, THUT-MOSE, (THOTMES) OCH RA-MOSE (RÄMSES).

OM MAN NU INSETT ATT NAMNET MOSE ÄR EGYPTISKT BORDE JU SLUTSATSEN HELT NATURLIGT BLIVIT DEN ATT DET EGYPTISKA NAMNETS DÄRARE OCKSÅ SJÄLV VAR EGYPTIER. MEN SÅ ÄR INTE FALLET. FÖR MÅNGA SOM KOMMIT IN PÅ DESSA TANKEGÅNGAR HAR DET VÄL FÖREFALLIT ALLTFÖR FANTASTISKT ATT MANNEN MOSES SKULLE VARIT NÅGOT ANNAT ÄN HEDRÉ; DET ÄR NU EN GÅNG MYCKET SVÅRT ATT VÄNDA UPP OCH NER PÅ GAMLA TRADITIONER. MÅNGTUSENÅRIGA SUGGESTIONER LEVER SITT EGET LIV I DET UNDERMEDVETNA. MEN FÖR DEN SOM ENDAST OCH ALLENAST ÄR INTRESSERAD AV SANNINGEN OCH ÄR ÖVERTYGAD OM ATT DET ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR UTVECKLINGEN ATT FÅ FRAM SANNINGEN ÄR DENNA LILLA LEDTRÅD BETYDELSEFULL.

ETT ANNAT EGYPTISKT INFLYTANDE KAN MAN KANSKE OCKSÅ KONSTATERA I DEN AV MOSES UPPENDARADE NYE GUDENS NAMN, JAHVE ELLER JEHOVAH. ENLIGT VÅR BIBELÖVERSÄTTNING UPPLYSSES I EN NOT TILL ÄNDRA MOSEDOK ATT NAMNET "KAN ÖVERSÄTTAS" MED "HAN ÄR." DETTA VAR JUST EGYPTENS NAMN PÅ DEN FÖRDORGÅDE GUDEN, HAN ÄR - JAG ÄR, JAG ÄR - HAN ÄR. HÄR ÄR MAN DOCK HELT DERÖENDE AV VILKEN TILLTRO MAN KAN SÄTTA TILL VÅR BIBELÖVERSÄTTNING, TY MÅNGA FORSKARE HAR GJORT HELT ANDRA TOLKNINGSFÖRSÖK AV JAHVE-NAMNET. HUGO GRESSMAN T.EX. ANSER ATT DET DÖR TOLKAS SOM "FÖRDÄRVAREN", MEDAN ANDRA, DÄRIBLAND NATHAN SÖDERBLUM, ANSER ATT DET BETYDER "STORMÄREN."

EGYPTIERNAS GUDSARK - USERCHET - VISAR STOR LIKHET MED GAMLA TESTAMENTETS FÖRBUNDSARK OCH VIKTOR RYDBERG KONSTATERAR I "MEDELTIDENS MAGI" SOM ANMÄRKNINGSVÄRT, ATT INGEN FORSKARE OBSERVERAT, ATT DÅ JOBS BOK PRISAR JEHOVAS MAKT OCH VISHET GENOM ATT LÅTA HONOM HÄNVISA TILL SINA UNDER I NATUREN, SÅ RÖR SIG SKILD- RINGEN, JOB 40-41, HUVUDSÄKLIGAST KRING KROKODILEN OCH FLODHÄSTEN, SAMMA DJUR, SOM HOS EGYPTIERNAS VAR HELGADE ÅT ÖKNENS GUD, TYFON. DENNE HAR SIN FÖREGÅNGARE OCH URDILD I SET, OSIRIS BRODER OCH MÖRDARE. I DEN AV PLUTARCHOS MEDDELADE OSIRISSAGAN ÅTERGES OCKSÅ SETS NAMN MED TYFON.

TYFONSTYPEN ÄR BESLÄKTAD MED DEN INOM VISSA ÖSTERLÄNDSKA RELIGIONER MÖTANDE FÖRESTÄLLNINGEN OM ETT URSPRUNGLIGT ONT ÅNDEVÄSEN. DET FÖREFALLER ALLTSÅ SOM OM JOB HÄR TILLBER DET ONDAS PRINCIP. LANDET UZ, JOBS HEMLAND, VAR DELÄGET VID NORDSPETSEN AV RÖDA HAVET OCH HADE I SITT GRANNSKAP STADEN BAAL-ZEFON "HERREN TYFON" MED ETT AV DE ARABISKA STAMMARNAS HELIGHÅLLET TEMPEL. DET DÖR TILLÄGGAS, ATT EGYPTIERNAS ANSÅG ISRAELITERNAS GUD VARA TYFON ENLIGT PLUTARCHOS VITTNES- DÖRD. SE "DE ISIDE ET OSIRIDE."

MEN ALLRA INTRESSANTAST ÄR ATT HERODOTOS, "HISTORIESKRIVNINGENS FADER", BERÄTTAR ATT OMSKÄRSELN SEDAN URÅLDRIKA TIDER VAR INHEMSK I EGYPTEN. HANS UPPGIFTER HAR BEKRÄFTATS GENOM IAKTTAGELSER PÅ MUMIER OCH ÄVEN GENOM ILLUSTRERADE FRAMSTÄLLNINGAR PÅ GRAVKAMRARNAS VÄGGAR. INTET ANNAT FOLK VID ÖSTRA MEDELHAVET HAR, SÅVITT MAN VET, HAFT DENNA SEDVÄNJA.

HERODOTOS, SOM BESÖKTE EGYPTEN OMKRING ÅR 450 F. KR., GER I SIN RESESKILDNING EN KARAKTÄRISTIK AV DET EGYPTISKA FOLKET, SOM VISAR EN FÖRVÄNANDE LIKHET MED BEKANTA DRAG HOS SENARE TIDERS ISRAELIT.

"DE ÄRO ÖVER HUVUDTAGET I ALLA AVSEENDEN FROMMARE ÄN DE ÖVRIGA MÄNNISKORNA, FRÅN VILKA DE OCKSÅ SKILJA SIG GENOM MÅNGA AV SINA SEDVÄNJOR. SÅ GENOM OM-

SKÄRELSSEN, SOM DE FÖRST AV ALLA INFÖRT, NÄMLIGEN AV RENLIGHETSSKÄL: VIDARE GENOM SIN AVSKY FÖR SVIN, SOM SÄKERT SAMMANHÄNGER MED ATT SET SÅSOM ETT SVART SVIN SÅRAT HORUS: OCH SLUTLIGEN ALLRA MEST GENOM SIN VÖRDNAD FÖR KORNA, SOM DE ALDRIG SKULLE KUNNA ÄTA ELLER OFFRA, ENÄR DE DÄRMED SKULLE KRÄNKA DEN KOHORNAD EGYPTISKA ISIS.

DÄRFÖR SKULLE INGEN EGYPTIER OCH INGEN EGYPTISKA NÅGONSIN KUNNA KYSSA EN GREK ELLER ANVÄNDA HANS KNIV, HANS STEKSPETT ELLER HANS KITTEL ELLER ÄTA KÖTT FRÅN EN (ELJEST) REN OXE SOM SKURITS MED EN GREKISK KNIV. DE SÅGO I HÖGFÄRDIG INSKRÄNKTHET NED PÅ DE ANDRA FOLKEN, SOM VORO ORENA OCH ICKE STODO GUDARNA SÅ NÄRA SOM DE SJÄLVA." (EFTER ERMAN: DIE ÄGYPTISCHE RELIGION)

BREASTED ÄR DEREDD ATT ANTA, ATT MOSES VAR FÖRTROGEN MED "ALL EGYPTIERNAS VISDOM". Apg. 7:22. ÄVEN HJALMAR SÖDERBERG ÄR INNE PÅ LIKNANDE TANKEGÅNGAR I "FORNTID OCH SAGA." HAN ANSER ATT DEN SANNOLIKA TIDPUNKTEN FÖR MOSE VISTELSE I EGYPTEN FALLER INOM EN STARKT MONOTEISTISKT FÄRGAD PERIOD AV DEN EGYPTISKA RELIGIONSHISTORIEN OCH ATT ALLT TYDER PÅ ATT ISRAEL ÖVERTAGIT SIN RELIGION FRÅN ETT FOLK PÅ ETT HÖGRE KULTURSTADIUM.

DET TYCKS ALLTSÅ VARA MÖJLIGT ATT KUNNA, OM OCKSÅ INTE DEvisa, SÅ DOCK MED GANSKA STOR SÄKERHET ANTA ATT DEN RELIGION MOSES GAV HEDRÉERNA VAR EN EGYPTISK RELIGION.

FORNRELIGIONEN I EGYPTEN ÄR JÄMFÖRELSEVIS GANSKA LITET KÄND. MEN SÅ MYCKET VET MAN ATT REDAN PÅ DE ÄLDSTA EGYPTISKA MONUMENTEN SPÅRAR MAN ANTYDNINGAR OM TRON PÅ EN ENDA GUD, OCH DENNA UPPFATTNING GENOMGÅR SOM EN RÖD TRÅD DEN EGYPTISKA CIVILISATIONENS HELA UTVECKLING. DET ÄR TYDLIGT, ATT DEN ANDLIGA KUNSKAPEN I EGYPTEN MEDDELADES EXOTERISKT-NATURALISTISKT TILL FOLKET MEDAN DEN ESOTERISKA, HEMLIGA VISDOMEN VAR FÖRDEHÅLLEN PRÄSTERNA, DE RELIGIÖSA LEDARNA.

I PRÄSTERNAS LÄRA VAR GUDS ENHET STRÄNGT BETONAD OCH MAN FÖRESTÄLLDE SIG GUD SOM GUDOMLIG INTELLIGENS, DEN-I-ALLT-VARANDE. ETT SYMBOLISKT UTTRYCK FÖR DET GUDOMLIGA UTFLÖDET, LIKSOM FÖR NATURENS EVIGT SIG FÖRYNGRANDE OCH PÅNYTTFÖDANDE KRAFT BILDADE DE GUDOMLIGA TRIADERNA, DÄR GUD FRAMTRÄDER SÅSOM FADER, MODER OCH SON, LIKSOM DEN FORNARADISKA MÅNRELIGIONEN SAMLADE SIG KRING EN GUDSTRIAD AV MÅNEN SOM FADER, SOLEN SOM MODER OCH PLANETEN VENUS SOM SON. HUR MODERN, DÄRANDET AV DET NYA LIVET, KUNNAT UTSLUTAS UR VÅR KRISTNA TRIAD ÄR OBEGRIPLIGT.

I SAMMA MÅN SOM EGYPTEN SÖNDERFÖLL I SMÅ OMRÅDEN UPPSTOD LOKALA KULTER, VILKA I ALLMÄNHET VAR KONCENTRERADE KRING TRIADER, SOM HADE OLIKA BENÄMNINGAR OCH UPPFATTADES FRÅN OLIKA SYNPUNKTER. SÅ SMÅNINGOM UPPKOM PÅ SÅ SÄTT DET MÅNGGUDERI, SOM ÄR OMEDELBART FÖRENET MED TANKEN PÅ FORNEGYPTISK RELIGION.

FÖR DEN INVIGDE VAR DESSA MÅNGA GUDAR INGENTING ANNAT ÄN OLIKA NAMN PÅ EN OCH SAMMA GUDOMLIGHET. DETTA DEVISAS BL.A. AV ATT ORDET RA, "SOLEN", SOM DETECKNADE DET GUDOMLIGAS ÄLDSTA EMANATION OCH I DENNA EGENSAP FATTADES SOM DESS RENASTE UTTRYCK, VIDFÖGADES ALLA GUDANAMNEN. AMON-RA, CHNUM-RA OCH CHONSU-RA ÄR SÅLEDES LOKALGUDARNA AMON, CHNUM OCH CHONSU, VILKA IDENTIFIERADES MED SOLGUDEN OCH DÄRIGENOM UPPHÖJDES TILL GILTIGHET FÖR HELA EGYPTENS RELIGIÖSA ÅSKÅDNING.

BLAND ALLA DE MÅNGA GUDARNA VAR PTAH - URÄMNETS SKAPARE - STAMGUDEN I MEMFIS OCH I ÖVRE EGYPTEN DYRKADES FRAMFÖR ALLT ISIS, OSIRIS OCH HORUS.

ISIS ÄR "DEN STORA MODERN," "HIMLENS HÄRSKARINNA" OCH "GUDARNAS DROTTNING."

OSIRIS ÄR NATURENS ALSTRINGSKRAFT, SOM HÄMMAS AV ÖKNENS TORKA. HAN ÄR LJUSET, SOM FÖRSVINNAR I MÖRKRET, MÄNNISKOANDEN, SOM FÖRSVINNAR I DÖDEN, DET GODA SOM TYCKS TILLINTETGÖRAS AV DET ONDA.

MEN I SONEN HORUS TRIUMFERAR HAN ÖVER FÖRSTÖRELSSEN. HORUS FRAMTRÄDER VID SOLENS MORGONHÄLSNING SOM LIVETS FÖRNYARE EFTER DÖDEN OCH SOM DEN ALLSMÄKTIGE PÅ DOMENS DAG.

SÅ SMÅNINGOM BLEV RA DORTGLÖMD, ALLTEFTER SOM DEN EXOTERISKA ÅSKÅDNINGEN MED SITT DYRKANDE AV EN OÄNDLIG RAD AV EN MÅNGFOLD OLIKA GUDAR BLEV DOMINERANDE, DÄR THEBES GUD, AMON-RA, FRAMSTOD SOM DEN FÖRNÄMSTA GUDOMLIGHETEN.

PRÄSTERSKAPET VÄXTE UT TILL EN ORGANISATION AV STOR GLANS OCH RIKEDOM, VÄRLDSLIG MAKT BLEV DET HUVUDSAKLIGA MÅLET FÖR DESS STRÄVANDEN, DEN HEMLIGA VISDOMEN FÖLL I GLÖMSKA. MEN DEN SKULLE UPPSTÅ IGEN I SIN RENASTE OCH SKÖNASTE FORM UNDER ETT LYSANDE ÖGONBLICK I MÄNSKLIGHETENS HISTORIA.

EGYPTEN HADE VID DENNA TID FUNNITS TILL SOM EN CIVILISERAD STAT I ÖVER TVÅTUSEN ÅR. UNDER DENNA TID HADE DESS TROSLÄROR BLIVIT SÅ ROTFÄSTADE I FOLKETS HJÄRTAN ATT FÖRÄNDRINGAR, OM ÄN ALDRIG SÅ OBEPTYDLIGA, FICK KARAKTÄREN AV REVOLUTION.

DET FORDRADES EN HÄRSKARE MED HÖG ANDLIG RESNING, EN GUDSINSPIRERAD LEDARE, SOM UNDER SÅDANA FÖRHÅLLANDEN SKULLE KUNNA INLEDA EN NY RELIGIÖS EPOK OCH MED STARK HAND GENOMFÖRA DEN. OCH UNDER ADERTONDE DYNASTIEN HÄNDE UNDRET.

OMKRING ÅR 1375 F.KR. BESTEGS EGYPTENS TRON AV EN UNG FARAO, SOM GAV SITT FOLK EN NY RELIGION, VISSERLIGEN PÅVERKAD AV DEN URSPRUNGLIGA RA-RELIGIONEN, MEN RENAD OCH FÖRÄNDLIGAD. "VÄRLDEN HADE ALDRIG FÖRR, SÅ VITT VI VETA, SKÅDAT EN SÅ STORSLAGEN TEOLOGI OCH DENNA ÄR FÖREGÅNGAREN TILL DE SENARE MONOTEISTISKA RELIGIONERNA." PETRI: THE RELIGION OF ANCIENT EGYPT.

DENNE FARAO, VARS NAMN VAR AMENHOTEP IV, ÄNDRADE SEDERMERA SITT NAMN TILL ACHNATON, SOLENS SON, I SIN HYLLNING TILL SKAPAREN, SOM HAN KALLADE ATON. GENOM SIN NYA FÖRKUNNELSE AV DEN GAMLA ENHETSRELIGIONEN, - TVÄRTEMOT EGYPTIERNAS MÅNGTUSENÅRIGA TRADITIONER, - FÖRÄNDRADE HAN HELA DET DÅVARANDE RELIGIÖSA TÄNKESÄTTET OCH BLEV STIFTARE AV EN RELIGION, SOM I SINA VÄSENTLIGASTE DRAG LIKNAR DEN URSPRUNGLIGA KRISTENDOMEN, KRISTI LÄRA.

DET ÄR GENOM DE MÄRKLIGA TELL-ELAMARNA-BREVEN, D.V.S. DIPLOMATISKA AKTSTYCKEN, SOM MAN ANTRÄFFAT VID DEN NUVARANDE BYN TELL-ELAMARNA, PLATSEN FÖR ACHNATONS STAD - BESTÅENDE AV TREHUNDRA PLATTOR AV BRÄND LERA MED DÄRI INRISTADE DEPESCHER PÅ DET BABYLONISKA KILSKRIFTSSPRÅKET, DEN TIDENS DIPLOMATISKA SPRÅK, SOM MAN KUNNAT FÖRETA EN VERKLIG UNDERSÖKNING AV ACHNATONS KARAKTÄR OCH TÄNKESÄTT.

I EN TIDSÅLDER DÅ MAN TRODDE, ATT SKAPAREN ENDAST VAR EN JORDISK VARELSE MED EGENSKAPER ÖVER DET VANLIGA MÅTTET, FÖRKUNNADE ACHNATON, ATT GUD VAR ETT VÄSEN UTAN GESTALT, DET INTELLIGENTA FRÖET, DEN ÄLSKANDE KRAFTEN, SOM GENOMTRÄNGER TID OCH RUM. FÖR HONOM VAR ATON HELA MÄNNISKOSLÄKTETS FADER: HELA MÄNSKLIGHETEN STOD UNDER HANS BESKYDD, SYRIER OCH NUBIER LIKA VÄL SOM EGYPTIER. FASTÄN "DEN LIVGIVANDE ATON" VAR AVLÄGSEN OCH OUTGRUNDLIG VAR HAN SAMTIDIGT DEN MILDE KÄRLEKSFULLE FADERN, ALLESTÄDES NÄRVARANDE OCH ALLDARMHÄRTIG MOT SINA SKAPADE VARELSER. ICKE EN SUCK GICK ÖVER ETT SPÄDDARNS LÄPPAR, UTAN ATT ATON HÖRDE DEN, ICKE ETT LAMM DRÄKTE EFTER SIN MODER UTAN ATT HAN TRÖSTADE DET.

HANS HYMNER TILL ATON ÄR UTOMORDENTLIGT VACKRA. ATONS KÄRLEK "GÖR ATT HÄNDERNA FÖRLORA SIN KRAFT", HANS STRÅLAR ÄR "FÖRSKÖNANDE I KÄRLEK." "DU FYLLER EGYPTENS TVÅ LAND MED DIN KÄRLEK" SÄGER EN AV HANS PSALMER OCH PÅ ETT ANNAT STÄLLE HETER DET: "DINA STRÅLAR OMSLUTA LÄNDERNA." "DU BINDER DEM VID DIN KÄRLEK."

ÅLDIG HAR EN MÄNNISKA FÖRESTÄLLT SIG EN GUD SOM "SÅ ÄLSKADE VÄRLDEN!" I ACHNATONS INSKRIFTER FINNS INTE ENS EN ANTYDAN OM EN OND MAKT, OM HÄMND, AVUND ELLER HAT. MEDAN VÄRLDEN GENLJÖD AV KRIGSBULLER PREDIKADE HAN DEN FÖRSTA KÄNDA FREDSLÄRAN. HAN VAR DEN FÖRSTE SOM FÖRKUNNADE EN FÖRDJUPAD ETIK, - ENKELHET, HEDER, FRIMODIGHET, UPPRIKTIGHET OCH FRID BLAND MÄNNISKORNA OCH HAN PREDIKADE DETTA FRÅN TRONEN MED FARAO S HELA VÄLDIGA MAKT BAKOM SIG. HANS REGERINGSTID VARADE ENDAST SJUTTON ÅR; MYCKET SNART EFTER HANS DÖD ÅR 1358 F. KR. VAR DE YTTRE SPÅREN AV DEN NYA RELIGIONEN UTPLÅNADE.

DET HAR BLIVIT VÄL SÖRJT FÖR ATT INTE ALLTFÖR MÅNGA UPPLYSNINGAR OM ATONRELIGIONEN SKULLE BEVARAS TILL EFTERVÄRLDEN. REDAN UNDER ACHNATONS SVAGARE EFTERTRÄDARE BRÖT HELA HANS SKAPELSE SAMMAN. PRÄSTERNA RASADE MOT HANS MINNE, HAN DRÄNNMÄRKTES SOM KÄTTARE OCH HANS RESIDENS FÖRSTÖRDES OCH PLUNDRADES.

MEN SANNINGEN KAN INTE UTPLÅNAS. HANS IDÉER LEVER.

OCH HÄR DÖR MAN KANSKE ÅTERGÅ TILL MOSES OCH DÅ FRÅGAR MAN SIG. OM NU MOSES VAR EGYPTIER, VÄRFÖR SATTE HAN SIG DÅ I SPETSEN FÖR JUDARNA OCH FÖRDE DEM UT UR EGYPTEN? ENLIGT SENARE FORSKNINGAR FÖRDE HAN DEM FÖR ÖVRIGT INTE GENOM RÖDA HAVET UTAN GENOM ETT TRÄSKOMRÅDE SOM KALLADES VASSHAVET, SOM LÅG I DEN TRAKT DÄR SUEZKANALEN NU GÅR FRAM. DEN FÖRSTA DIREKTA ÖVERSÄTTNINGEN TILL MODERN ENGELSKA AV DE GAMLA HEBREISKA TEXTERNA TILL DE FEM MOSEDÖCKERNA, SOM LETTS AV DR. HARRY M. ORLINSKY, INNEHÅLLER BLAND MÅNGA ANDRA PÅFALLANDE ÄNDRINGAR ÄVEN DENNA UPPGIFT. FREUD FÖRKLARAR ANLEDNINGEN SÅ HÄR:

NÄRA LIERAD MED FARAO VAR MOSES EN ÖVERTYGAD ANHÄNGARE AV DEN NYA RELIGIONEN, VARS GRUNTANKAR HAN TILLÄGNAT SIG. MED KONUNGENS DÖD OCH REAKTIONENS INSÄTTANDE SÅG HAN ALLA SINA FÖRHOPPNINGAR FÖRSTÖRDA; OM HAN INTE VILLE AVSVÄRA SIN ÖVERTYGELSE, SÅ HADE EGYPTEN INGENTING MER ATT BJUDA HONOM, HAN HADE FÖRLORAT SITT FOSTERLAND. I DETTA NÖDLÄGE FANN HAN EN OVANLIG UTVÄG. HANS ENERGISKA NATUR FANN NU ETT UTTRYCK I PLANEN ATT GRUNDA ETT NYTT RIKE, ATT FINNA ETT NYTT FOLK, ÅT VILKET HAN VILLE GE DEN AV EGYPTEN FÖRSMÅDDA RELIGIONEN TILL DEKÄNNELSE.

KANSKE VAR HAN VID DEN TIDEN STÅTHÅLLARE JUST I DEN GRÄNSPROVINS - Gosen - DÄR VISA SEMITISKA STAMMAR SLAGIT SIG NED.

HAN KOM I SAMFÖRSTÅND MED DEM, STÄLLDE SIG I SPETSEN FÖR DEM, STYRDE DERAS UTVANDRING "MED STARK HAND." I FULL KONTRAST MOT DEN BIBLISKA TRADITIONEN KAN MAN ANTA ATT DETTA UTTÅG ÄGDE RUM FREDLIGT OCH UTAN FÖRFÖLJELSER. MOSES AUKTORITET MÖJLIGGJORDE DETTA.

ENLIGT DENNA KONSTRUKTION SKULLE UTTÅGET UR EGYPTEN HA SKETT MELLAN ÅREN 1358 OCH 1350 D.V.S. EFTER ÄCHNATONS DÖD. MÅLET FÖR VANDRINGEN KUNDE ENDAST VARA LANDET KANAAN. DÄR HADE EFTER DET EGYPTISKA VÄLDETS SAMMANDROTT SKAROR AV KRIGISKA ARAMÉER BRUTIT IN, ERÖVRANDE OCH PLUNDRANDE, OCH DE HADE DÄRMED VISAT VAR ETT KRAFTFULLT FOLK KUNDE VINNA ÅT SIG NYA LÄNDER. VI KÄNNER TILL DESSA KRIGARSTAMMAR, SOM TILLHÖRDE DE SEMITISKA FOLKEN, GENOM AMARNA-BREVEN.

DEN JUDISKA MONOTEISMENS BEROENDE AV DEN MONOTEISTISKA EPISODEN I EGYPTENS HISTORIA HAR ANATS OCH ANTYTT AV MÅNGA ANDRA FÖRFATTARE. VISSERLIGEN FRAMSTÅR DEN SOM KNU-TEN TILL MOSE PERSON, MEN MAN KAN OCKSÅ TÄNKA SIG ANDRA MÖJLIGHETER. DEN OFFICIELLA ÄTONRELIGIONENS FALL GJORDE INTE ALLDELES SLUT PÅ DEN MONOTEISTISKA STRÖMNINGEN I EGYPTEN. PRÄSTSKOLAN I ON, VARIFRÅN DEN UTGICK, ÖVERLEVDE KATASTROFEN OCH FÄNGSLADE GENERATIONER EFTER ÄCHNATON GENOM SINA SNILLRIKA TANKAR.

ALLTSÅ ÄR MOSE GÄRNING TÄNKBAR, ÄVEN OM HAN INTE LEVAT UNDER ÄCHNATONS TID OCH INTE ERFARIT HANS PERSONLIGA INFLYTANDE, ÄVEN OM HAN DÄR VARIT ANHÄNGARE ELLER RENTAV MEDLEM AV ONSKOLAN. DENNA MÖJLIGHET SKULLE FÖRSKJUTA TIDPUNKTEN FÖR UTTÅGET TILL NÄRHETEN AV DET DATUM MAN ANNARS BRUKAR ANTA, DET TRETTONDE ÅRHUNDRADET; MEN ANNARS HAR DEN INGENTING SOM TALAR FÖR SIG. MOSE MOTIV GÅR DÅ FÖRLORAT OCH OCKSÅ DEN OMSTÄNDIGHETEN, ATT UTTÅGET UNDERLÄTTADES AV DEN I LANDET RÅDANDE ANARKIEN, FALLER JU I SÅ FALL DORT.

ENLIGT EN AV FREUD ÅDEROPAD FORSKARE, ED. SELLIN, - MOSE UND SEINE BEDEUTUNG FÜR DIE ISRAELITISCH-JÜDISCHE RELIGIONSGESCHICHTE - GJORDE JUDARNA UPPROR MOT MOSES, DRÄPTE HONOM OCH GJORDE SIG AV MED DEN DEM PÅTVUNGNA ÄTONRELIGIONEN.

SELLIN ANSER SIG HOS PROFETEN HOSEA HA FUNNIT TYDLIGA TECKEN PÅ EN TRADITION AV DETTA INNEHÅLL. DENNA TRADITION ÄR INTE DÄR BEGRÄNSAD TILL HOSEA, DEN ÅTERKOMMER HOS DE FLESTA SENARE PROFETERNA, JA, DEN HAR ENLIGT SELLIN BLIVIT GRUNDVALEN FÖR ALLA SENARE MESSIANISKA FÖRVÄNTNINGAR. VID SLUTET AV DEN BABYLONISKA FÅNGENSKAPEN FRAMVÄXTE INOM DET JUDISKA FOLKET DEN FÖRHOPPNINGEN, ATT DEN SÅ SKÄNDLIGT MÖRDADE SKULLE ÅTERVÄNDA FRÅN DE DÖDA OCH LEDA SITT ÅNGERFULLA FOLK IN I EN STÄNDIG SALIGHETS RIKE.

BLAND ALLA DE HÄNDELSE I FORNTIDEN, SOM SENARE TIDERS PRÄSTER, DIKTARE OCH HISTORIEKRIVARE TOG SIG FÖR ATT BEARDETA, VAR DET JUST DETTA MORD PÅ DEN STORE LEDAREN OCH DEFRIAREN MOSES, SOM DET ALLDELES SÄRSKILT GÄLLDE ATT FÖRNEKA. MOSES LIKSOM ÄCHNATON FICK SAMMA ÖDE SOM VÄNTAR ALLA UPPLYSTA DESPOTER (FREUDS UTTRYCK! ODS!). EGENTLIGEN FÖRDEREDER BIDEKSTEXTEN ETT SÅDANT SLUT FÖR MOSES; EN ENDA KEDJA AV SVÅRA UPPLOPP RASAR MOT HANS AUKTORITET OCH TEXTEN DERÄTTAR JU OCKSÅ OM FOLKETS AVFALL FRÅN DEN NYA RELIGIONEN, LÅT VARA SOM EN EPISOD, I HISTORIEN OM DEN GYLLENE KALVEN, DÄR MOSES VREDGAT DRYTER SÖNDER LERTAVLORNA. SÅ LÅNGT SIGMUND FREUD.

OM NU ÄCHNATONS RELIGION PÅ DETTA SÄTT ÖVERLÄMNANDES TILL HEDRÉERNA FÖR ATT AV DEM SEDERMERA FÖRKASTAS, ÄR DET DÅ INTE TROLIGT ATT MOSE GUD SÅ SMÅNINGOM FÖRVANSKADES OCH FÖRVANDLADES TILL DEN GAMMELTESTAMENTLIGE GUDEN VI KÄNNER, JAHVE-JEHOVA, "STORMAREN", ENLIGT NATAN SÖDERBLOM?

OCH MÅSTE INTE I SÅ FALL DEN INNERSTA ORSAKEN TILL KRISTI OERHÖRT STARKA ANGREPP MOT DE DÅVARANDE RELIGIÖSA FÖRESTÄLLNINGARNA VARA, ATT HAN VILLE SÄTTA IN EN REAKTION OCH FÖRA SITT FOLK TILLBÄKA TILL ÄCHNATONS MILDE OCH BARMHÄRTIGE ÄTON, DEN KÄRLEKSFULLE "FADREN?"

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-